

INFLYATISIYA VA ISHSIZLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK

*Qarshi davlat Texnika Universiteti, "Innovatsion iqtisodiyot" kafedrası
katta o'qituvchisi Adilova Yulduz Shavkatovna. Qarshi davlat Texnika Universiteti
i.f.d N.Ibragimov*

Annotatsiya: Annotatsiya. Ushbu maqola inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi murakkab bog'liqlikni, ikkita asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichni o'rganadi. Bu o'zgaruvchilarning bir-biri bilan o'zaro ta'sirini to'liq tushunish uchun taniqli iqtisodiy nazariyalar va empirik tadqiqotlarni o'rganadi. Bu tezis inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi murakkab dinamikani yoritishga harakat qilindi.

Аннотация: Аннотация. В данной статье рассматривается сложная взаимосвязь между инфляцией и безработицей — двумя ключевыми макроэкономическими показателями. Для полного понимания взаимодействия этих переменных используются известные экономические теории и эмпирические исследования. Данная работа направлена на освещение сложной динамики взаимосвязи между инфляцией и безработицей.

Abstract:

Abstract. This article examines the complex relationship between inflation and unemployment, two key macroeconomic indicators. It examines well-known economic theories and empirical studies to fully understand the interaction between these variables. This thesis attempts to shed light on the complex dynamics between inflation and unemployment.

Kalit so'zlar: inflyatsiya, ishsizlik, Fillips egri chizig'i, ishsizlikning tabiiy darajasi, iqtisodiy modellar, hukumat siyosati, empirik dalillar, makroiqtisodiy ko'rsatkichlar, siyosatni shakllantirish.

Ключевые слова: инфляция, безработица, кривая Филлипса, естественный уровень безработицы, экономические модели, государственная

политика, эмпирические данные, макроэкономические показатели, разработка политики.

Keywords: *inflation, unemployment, Phillips curve, natural rate of unemployment, economic models, government policy, empirical evidence, macroeconomic indicators, policy formulation.*

Kirish

Monetaristik qarashlarga ko'ra, pul miqdorini kamaytirish orqali inflyatsiya kamaytirilishi va ishsizlik darajasining pastlashtirilishi mumkin. Bu ikki qarash o'rtasida bir nechta farqliliklar mavjud, lekin ularning hammasi inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi bog'liqlikni tushuntirishda muhimdir. Maqsad, davlatning iqtisodiy siyosatini shakllantirishda va amalga oshirishda foydalaniladigan usullarni aniqlash va ularning samaradorligini baholashdir. Inflyatsiya va ishsizlikni boshqarishda siyosatchilar o'rtasidagi kelishuvlar muhimdir. Kelishuvlar, pul-kredit va fiskal siyosatdagi o'zgarishlarning inflyatsiya va ishsizlik darajasiga qanday ta'sir qilishi haqida bo'ladi. Siyosat oqibatlari, mamlakatning iqtisodiy holatini va jamiyatning aholi darajasini ta'sir qilishi mumkin. Siyosatchilar inflyatsiya va ishsizlikni boshqarishda harakat qilish uchun turli siyosat usullaridan foydalanishlari mumkin, masalan, pul mablag'larining bosqichini belgilash, kredit sharoitlarini o'zgartirish yoki fiskal siyosat orqali chet eldan tovarlarni import qilishni qo'llab-quvvatlash. Ular o'zgarishlarning inflyatsiya va ishsizlik darajasiga qanday ta'sir qilishi haqida ko'p qarorlarni qabul qilishlari lozim. Siyosat oqibatlari, inflyatsiya va ishsizlikni boshqarishda o'zgarishlarning jamiyatga ta'siri va uning iqtisodiy holatiga ta'sirini o'rganishga yordam beradi. Bu oqibatlar, davlatning iqtisodiy siyosatini shakllantirishda va amalga oshirishda juda muhimdir. Fillips egri chizig'i: Fillips egri chizig'ining qisqa muddatli o'zgarishlari inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosibatni ko'rsatadi, ya'ni agar inflyatsiya darajasi oshsa, ishsizlik darajasi kamayadi va aksincha. Uzoq muddatli Fillips egri chizig'i esa ishsizlik darajasining inflyatsiya darajasiga

ta'siri haqida ma'lumot beradi, ya'ni ishsizlik darajasi oshib, inflyatsiya darajasi ham oshadi.

Kutilgan Fillips egri chizig'i esa siyosatchilar uchun bir xil o'zgarishlarni ko'rsatadi, ya'ni inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosabatning o'zgarishi siyosatchilar uchun muhimdir. Ular bu o'zgarishlarni kuzatib borish orqali iqtisodiy siyosatlarini shakllantirish va amalga oshirishlari mumkin. Shuningdek, Fillips egri chizig'ining turli xil o'zgarishlari, masalan, qisqa muddatli va uzoq muddatli Phillips egri chizig'i, siyosatchilar uchun inflyatsiya va ishsizlikni boshqarishda qanday harakat qilishlari kerakligini aniqlashga yordam beradi. Ular bu o'zgarishlarni tahlil qilish va boshqarishda foydalanishlari mumkin. Nochiziqli munosabatlar inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi o'zgarishlarni aniqlashda muhimdir. Inflyatsiya chegaralari yoki histerezis ta'siri, inflyatsiya darajasining o'zgarishi va ishsizlik darajasiga ta'siri haqida ma'lumot beradi. Bu esa siyosatchilar uchun inflyatsiya va ishsizlikni boshqarishda qanday harakat qilishlari kerakligini aniqlashga yordam beradi. Nochiziqli munosabatlar tahlil qilish, inflyatsiya va ishsizlikni boshqarishda siyosatchilar uchun qanday qarorlar olishlari kerakligini aniqlashga yordam beradi. Shuningdek, bu munosabatlar inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi o'zgarishlarni o'rganish va boshqarishda foydalanishga imkon beradi. Iqtisodiy tuzilma: Turli mamlakatlarda turli xil iqtisodiy tuzilmalar mavjud bo'lib, ular inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosabatlarga ta'sir qilishi mumkin. Masalan, tabiiy resurslarga qattiq tayanadigan mamlakatlarda, ishsizlik darajasidan qat'i nazar, tovarlar narxining o'zgarishi tufayli inflyatsiya yuzaga kelishi mumkin. Pul-kredit siyosati: Markaziy banklarning harakatlari va ularning pul-kredit siyosati bo'yicha qarorlari inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosabatlarga ta'sir qilishi mumkin. Misol uchun, agar markaziy bank iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish uchun kengaytiruvchi pul-kredit siyosatini qo'llasa, bu ishsizlik darajasi past bo'lsa ham yuqori inflyatsiyaga olib kelishi mumkin. Fiskal siyosat: Davlat xarajatlari va soliq siyosati inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosabatlarga ham ta'sir qilishi mumkin. Davlat xarajatlarini oshirish yoki

solliqlarni qisqartirish kabi kengaytiruvchi fiskal siyosat talabni rag'batlantirishi va ishsizlik past bo'lsa ham inflyatsiyaning oshishiga olib kelishi mumkin. Global omillar: Xalqaro savdo va global iqtisodiy sharoitlar mamlakatdagi inflyatsiya va ishsizlik darajasiga ta'sir qilishi mumkin. Valyuta kurslari, jahon talabi yoki tovar narxlarining o'zgarishi inflyatsiya va ishsizlik dinamikasiga ta'sir qilishi mumkin. Mehnat bozorining moslashuvchanligi: mehnat bozorlarining moslashuvchanligi, jumladan, ish haqini belgilash mexanizmlari, mehnat bozorini tartibga solish va mehnat

harakatchanligi kabi omillar inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosabatlarga ta'sir qilishi mumkin. Ko'proq moslashuvchan mehnat bozorlari ikki o'zgaruvchi o'rtasidagi munosabatlarning zaiflashishiga olib kelishi mumkin.

Hulosa

Inflyatsiya va ishsizlik iqtisodiyotning muhim ko'rsatkichlari bo'lib, ularning o'zaro aloqasi va ta'siri iqtisodiy barqarorlikka katta ta'sir ko'rsatadi. Inflyatsiya — bu narxlar umumiy darajasining oshishi, ya'ni pulning xarid qobiliyatining pasayishi. Inflyatsiya yuqori bo'lganda, iste'molchilar uchun mahsulotlar va xizmatlar narxi oshadi, bu esa ularning xarid qilish qobiliyatini kamaytiradi. Inflyatsiyaning sabablari turlicha bo'lishi mumkin: talab inflyatsiyasi, taklif inflyatsiyasi yoki monetar siyosat. Ishsizlik esa iqtisodiy faoliyatda ishtirok etmayotgan ishchi kuchi foizidir. Ishsizlik darajasi iqtisodiyotning salomatligini ko'rsatadi: yuqori ishsizlik darajasi ish o'rinlarining yetishmasligi yoki iqtisodiy pasayish belgisidir. Ushbu ikki ko'rsatkich o'rtasidagi aloqani "Phillips egri chizig'i" orqali tushuntirish mumkin. Ushbu nazariyaga ko'ra, inflyatsiya va ishsizlik o'rtasida teskari bog'lanish mavjud: inflyatsiya oshganda, ishsizlik darajasi kamayishi va aksincha. Biroq, bu bog'lanish har doim ham amal qilmaydi, chunki iqtisodiy sharoitlar va tashqi omillar ham ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi munosabatlarni tushunish, iqtisodiy siyosatni shakllantirishda muhimdir. Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun ushbu ko'rsatkichlarni nazorat qilish va muvozanatni saqlash zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PQ– 4851-son qarori. "Raqamli O'zbekiston – 2030" raqamlashtirish strategiyasi.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 15-dekabrdagi PF– 269-son farmoni. "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi – 2022–2026".
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 28- fevraldagi 99-son qarori. "Atrof-muhitni muhofaza qilish va ekologik xavfsizlik strategiyasi"
4. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi. "Yashil iqtisodiyot to'g'risida" qonun loyihasi (muhojama bosqichida), 2023.
5. To'xtayev, S. (2023). "Yashil iqtisodiyot va raqamlashtirish jarayonlari integratsiyasi". Toshkent: Innovatsion rivojlanish markazi.